

Института на временния синдик в производството по несъстоятелност на банка

Ирена Велева

The report analyses the amendments in the Bank Insolvency Act of 2015, which established the institute of provisional assignee as a body of bank insolvency. The new introduction caused a series of comments regarding its appropriateness and relevancy, although this institute is already known from bankruptcy proceedings on non-financial corporations. The aim of the report is to assess if this legislative amendment is justified, as well as to analyze the specifics of the regime governing the institution of the provisional assignee.

Key words: *Provisional assignee, bank insolvency, legislative amendment*

Със Закона за изменение и допълнение на Закона за банковата несъстоятелност (ЗБН), в сила от 24.03.2015г. се въведе института на временния синдик като орган по несъстоятелността на банка. Тази законодателна промяна беше наложена от празнотата в закона, относно опазването на имуществото на банката в периода от решението на Българска народна банка(БНБ) за отнемането на лиценза на банката до откриване на производството по несъстоятелност от съда. Както на практика стана ясно обжалването на решението на БНБ за отнемане на лиценза спира развитието на производството по несъстоятелност открито пред съда. Административноправният спор обезсмисля основната цел на производството по банкова несъстоятелност, а именно - „да осигури във възможно най-кратък срок справедливо удовлетворяване на вложителите и другите кредитори на банката“. Забавянето на откриването на производството по несъстоятелност неминуемо води до намаляване стойността на активите на банката и съответно до намаляване на размера на средствата, които ще се възстановят. Докато приключи обжалването на решението на БНБ и то не влезе в сила, съдът по несъстоятелността не може да постанови решение по чл.13, ал.1 от ЗБН, с което да открие производството по несъстоятелност, което възпрепятства и назначаването на синдик на банката. До откриването на производството по несъстоятелност банката се управлява от назначените от БНБ квестори, а както е известно квестурата не е форма на защита на имуществото на банката, а е форма на временно управление в режим на специален надзор. По този начин интересите на кредиторите значително се застрашават и възниква нужда от създаване на условия за максимално запазване на общественения интерес.

При въвеждането на законодателните промени се появиха твърдения, че въвеждането от законодателя на фигурата на временния синдик в производство по неприключил специален надзор на банка е в драстично противоречие с Директива 2001/24/ЕО (Директивата) за оздравяване и ликвидация на кредитните институции. Според тях по този начин се изземат компетенциите и независимостта на регулаторния и надзорен орган – БНБ. В Директивата е посочено, че важните функции на компетентните органи на държава-членка по произход преди откриване на производство по ликвидация могат да бъдат изпълнявани и по време на ликвидацията, за да се гарантира правилното протичане на това производство. ЗБН дава право на БНБ да отправя искания до съда по несъстоятелността за налагане на предварителни обезпечителни мерки по чл.12 от закона. Органът, който администрира производството, осъществява текущ контрол и решава въпроси, изискващи преценка за целесъобразност е Фонда за гарантиране на влоговете в банките (Фондът). Фондът е публичната институция, която защитава интересите на вложителите и другите кредитори на банката. Важен момент е кога Фондът започва да изпълнява своите функции. Той се конституира като участник в производството в ранния етап на подаване на молбата от БНБ до съда и участва в съдебното

заседание по разглеждане на молбата за откриване на производство по несъстоятелност- чл.11, ал.2 от ЗБН. Законодателят дава възможност на Фонда още в най-ранния етап да бъде участник в производството, за да може ефективно да изпълнява своята основна функция- защита интересите на кредиторите. Но за да изпълнява правомощията си, по чл.39 от ЗБН, като орган на несъстоятелността, съдът трябва да е постановил решение по чл.13 ЗБН за обявяване неплатежоспособността и откриване на производство по несъстоятелност. Затова в момент, в който решението на Централната банка за отнемането на лиценза на банката се обжалва по съдебен ред и производството по несъстоятелност е спряно за неопределено дълъг срок се достига до момент, в който интересите на кредиторите остават без възможност за защита. Промените в закона и въвеждането на института на временния синдик, като орган, чиято дейност е изцяло под контрола на Фонда е гаранция за максимално запазване на обществения интерес. Освен това в Директивата е посочено, че е важно да се следва „принципа, че процесуалните и материално-правните последици на мерките за оздравяване или производствата по ликвидация се определят от законодателството на държавата-членка по произход. Необходимо е да се има в предвид, че тези последици могат да противоречат на правилата, които са обичайно приложими за икономическата и финансовата дейност на съответната кредитна институция и нейните клонове в други държави-членки.” В Директивата се посочва и че някои мерки за оздравяване или за производства по ликвидация предполагат назначаване на лице, което да ръководи изпълнението на мярката или осъществяване на производството. Признаването на назначението и правомощията на това лице във всички държави-членки е съществена предпоставка за изпълнението на решенията, които за взети в държавата-членка по произход, като трябва да се уточнят пределите на правомощията на това лице. Европейското законодателство може да поставя определени задължителни изисквания към държавите-членки, но дава преимущество на защитата на обществения интерес. Законодателният орган на всяка държава-членка трябва да се стреми да приема такива законодателни промени, които съответстват на актуалните обществените нужди, каквато беше и нуждата от запълване празнотата в закона, относно опазването на имуществото на банката в периода от решението на БНБ за отнемането на лиценза на банката до решението на съда за откриване на производство по несъстоятелност.

Друг аргумент против новите законодателни промени е, че регламентирането на временен синдик, в процес на съдебно обжалване на наложена от регулаторен орган административна мярка "отнемане на лиценз" на акционерно търговско дружество - кредитна институция, влиза в колизия с общия режим на Търговския закон (ТЗ), съгласно, който временния синдик има своето място в управлението на дружеството само след откриване на процедура по несъстоятелност. По отношение производството по несъстоятелност на банките ТЗ не намира приложение, доколкото спецификата на банките като търговски дружества налага създаването на специални правила относно производството по тяхната несъстоятелност. По отношение на временния синдик липсва препрещача норма за съответното приложение на разпоредбите на ТЗ, поради което този аргумент е лишен от правни доводи. Това, че в производството по търговска несъстоятелност съдът назначава временен синдик едва след започване на производството е обосновано от характера на самото производство, в което не се засягат интересите на толкова широк кръг от субекти, каквито са кредиторите на една банка. Производството по банкова несъстоятелност е специфично с оглед на широкия обществен интерес, но и с характера на банката като особен вид търговско дружество, затова се нуждае и от специална регламентация. Затова и в чл.612 от ТЗ е посочено че производствен по несъстоятелност на банка и застраховател се извършва по ред, определен с отделен закон, а разпоредбите на ТЗ се прилагат, доколкото в отделния закон не е

предвидено друго. От тук следва и относителната забрана производството по несъстоятелност по ТЗ да намира приложение за търговскоправните субекти, които са банки. Този принцип е приложим и за останалите държави-членки на ЕС.

Друг аргумент против въвеждането на института на временния синдик в ЗБН е, че действащите квестори имат достатъчно признати от Закона за кредитните институции (ЗКИ) правомощия, с които да опазват имуществото на банката. Между квестора и синдика съществуват съществени различия, които касаят не само статута им, но и функциите, целите и правомощията, които законът им дава. В съответствие със световната практика българският законодател е предвидил възможност за въвеждане на режим на особен банков надзор и назначаване на квестор. Целта е защита на интересите на кредиторите и акционерите на банка, която независимо от характера на причините е изпаднала в състояние на трайна неплатежоспособност или поради непрофесионално управление е отнето разрешението ѝ за извършване на банкови сделки. Квестор може да се назначи и в случаите, когато органите по надзора са отстранили от длъжност някой от административните кадри в банката. Конкретните задачи на квестора са различни в зависимост от състоянието на банката, изпаднала в неплатежоспособност, и характера на трудностите, които тя изпитва. Най-общо казано, квесторът още при встъпването си в длъжност трябва да установи фактическото имуществено и ликвидно състояние на банката. След това, като изхожда от особеностите на установеното състояние, той е длъжен да установи ред за продължаване на текущите операции, чието забавяне или неизпълнение би имало негативни последици. Междувременно квесторът следи за стриктното спазване на нормите на действащото законодателство и особено на установената в гражданския процес поредност на плащанията. Наред с това той следва да установи пряк контрол върху всички дейности на банката, като гарантира интересите на кредиторите и стриктното спазване изискванията на закона. Според чл.107, ал.6 от ЗКИ действия и сделки, извършени от името и за сметка на банката без предварително упълномощаване от квесторите, са нищожни. На практика обаче квесторите разрешават тези сделки, като се извършват цесии и прихващания, които значително намаляват масата на несъстоятелността и по този начин ощетяват Фонда като първи кредитор на банката в несъстоятелност. С въвеждането на института на временния синдик и според дадените му от закона правомощия, той може да атакува по съдебен ред тези сделки. Динамиката на обществените отношения обуслови нуждата от спешна законодателна промяна.

Институтът на временния синдик е познат от уредбата на производството по търговска несъстоятелност. В производството по несъстоятелност на банка, правомощието да назначава и освобождава синдик припада на Фонда, като орган, чиято основна функция е да защитава интересите на кредиторите. Фондът осъществява и контрол относно законосъобразното и целесъобразното упражняване на правомощията на синдика. С промените в ЗБН от 24 март 2015г. и въвеждането на института на временния синдик беше предвидено, че преди да постанови решение по искането на БНБ за откриване на производство по несъстоятелност, съдът по молба на Фонда назначава временен синдик, предложен от Фонда, когато квесторите са назначени от БНБ преди решението за отнемане на лицензия за извършване на банкова дейност. Съдът е длъжен да разгледа молбата най-късно на деня, следващ деня на получаване на съответната молба от Фонда и да назначи предложения временен синдик, когато той е дал писмено съгласие за това и отговаря на изискванията по чл. 25 от ЗБН. Определението на съда за назначаването на временен синдик, както и името и адресът на лицата, назначени за временен синдик, се вписват в Търговския регистър. Определението се изпраща на БНБ и освен това се съобщава на засегнатите от тази мярка лица, както и на лицето по искане налагането ѝ. Когато законодателят говори за „засегнати от тази мярка лица“ се има в предвид кредиторите на банката, затова е и предвидено

определението на съда да се впише в Търговския регистър, а „лицето поискала налагането ѝ“ е винаги и само Фонда. Определението на съда за постановяване на предварителните обезпечителни мерки подлежи на незабавно изпълнение и не подлежи на обжалване. Наложеният обезпечителни мерки имат действие до датата на решението за откриване на производство по несъстоятелност, след което управителния съвет на Фонда назначава постоянен синдик. Всички служители на банката, държавните органи и организации са длъжни да оказват съдействие на временния синдик при изпълнение на неговите правомощия. Временният синдик изпраща на Фонда ежеседмични отчети за дейността си, в които описва всички свои действия в изпълнение на правомощията си. Фондът публикува незабавно отчетите на интернет страницата си, с изключение на информацията, защитена със закон. Отчетите се изпращат и на министъра на финансите.

ЗБН дава по-широки правомощия на временните синдици, в сравнение с тези по ТЗ. Банковият временен синдик управлява и представлява банката и опазва имуществото ѝ. В новия чл. 12а от ЗБН бяха уредени института и правомощията на временния синдик. Според закона отношенията му с Фонда се уреждат с договор, аналогичен на договора за управление и контрол, който Фонда сключва с назначения постоянен си. Правомощията на синдика се осъществяват задължително заедно от лицата, назначени за синдик, като решенията се вземат с единодушие, а действията се извършват съвместно. Някои от правомощията напълно съвпадат с тези на постоянния синдик, като например: да представлява банката с отнета лицензия; да управлява текущите дела на банката; да опазва, попълва и управлява имуществото на банката; да получава под опис, съхранява и води търговските книги и търговската кореспонденция на банката; да издирва и уточнява имуществото на банката; при условията, предвидени в закона, прави искания за прекратяване, разваляне или унищожаване на сделки, по които банката е страна; да участва в производствата по делата, по които банката е страна, и завежда от нейно име дела; с разрешение на фонда да се разпорежда с паричните средства на банката, включително със сумите по банковите сметки, на които банката е титуляр, ако това се налага във връзка с управлението и запазването на имуществото на банката или с извършването на други разноски. В закона освен правомощието да събира парични вземания на банката е предвидена и възможността временния синдик да иска издаване на заповед за незабавно изпълнение по реда на чл.418 от Гражданския процесуален кодекс, като документ по чл.417 от ГПК, въз основа на който е искането е извлечение от счетоводните книги, с който се основава вземането на банката. Временният синдик може да иска спиране на изпълнението в случаите на действия и сделки, извършени в нарушение на забраните по чл. 3, ал. 2 от ЗБН или по чл. 116, ал. 2, т. 2 - 4 от Закона за кредитните институции. Той има задължение да предявява искове по чл. 59, ал. 3 или 5, чл. 60 и 60а от ЗБН и по чл. 135 от Закона за задълженията и договорите и молби за обезпечение във връзка с тях, като посочените в чл. 60, ал. 1 и 2 срокове се изчисляват спрямо датата на поставянето на банката под специален надзор при условията и по реда на глава единадесета, раздел VIII от Закона за кредитните институции, включващ наложена мярка по чл. 116, ал. 2, т. 2 от същия закон. С промените в закона от 24 март 2015г. беше въведено и ново правомощие за временните и постоянните банкови синдици. Със съгласието или по предложение на управителния съвет на Фонда те възлагат на лица, притежаващи необходимия международен опит в разследване на банкови фалити, да извършват действия по проследяване и да препоръчват на банковите синдици действия за запазване и връщане в имуществото на банката на активи, с които банката се е разпоредила в нарушение на закона, на добрите банкови практики и/или когато даденото значително надвишава полученото, както и в случаите на отпуснати кредити при недостатъчно или липсващо обезпечение или на свързани лица, когато тези сделки

или трансакции са довели до влошаване на нейното финансово състояние. Разпоредбите на закона, които уреждат отчетността, задълженията, отговорността, действията при освобождаване от длъжност и ограниченията, които ЗБН поставя на постоянния синдик се прилагат съответно и за временния синдик. Назначеният от съда временен синдик изпълнява функциите си до назначаването на постоянен синдик. До тогава временния синдик може да бъде освободен с решение на управителния съвет на Фонда при наличие на някое от основанията за освобождаване. В тази хипотеза Фонда подава нова молба до съда по несъстоятелността за назначаване на нов временен синдик. В закона е предвидена възможността Фондът да назначи временния синдик за постоянен. Това е едно рационално законодателно решение, като се има в предвид, че временния синдик вече е запознат с имуществото на банката и има възможност да продължи работата си по опазване, управление и попълване на масата на несъстоятелността.

В обобщение може да се каже, че въвеждането на института на временния синдик е една необходима и обоснована законодателна промяна. Нуждите на практиката наложиха въвеждането му, а уредбата на статута му е изцяло съобразена с българското и европейското законодателство.

За контакти:

Ирена Василева Велева, тел.: 0898831656, e-mail : veleva_87@abv.bg